

О. Є. Семенець

Бангладеш, Народна Республіка

Бангладеш

БАНГЛАДЕШ, Народна Республіка Бангладеш – держава у Південній Азії. На Заході, Півдні і Сході межує з Індією, на Південному Сході – із М'янмою. На Півдні омивається Бенгальською затокою Індійського океану. Площа 143,9 тис. км². Населення бл. 129,2 млн осіб (2002). Етнічні групи: бенгальці (98 %), чакма, марма, сантали, біхарці, ораони, кхаси та ін. Мови: бенгальська (державна), урду, чакма, маг. Віросповідання: мусульмани (сунніти) – 83 %, індуїсти – 10,5 %, буддисти, християни. Столиця – Дакка (3,6 млн осіб). Найбільші міста: Читтагонг (1364 тис. осіб), Кхулна (877 тис. осіб), Раджшахі (300 тис. осіб), Нараянгандж (269 тис. осіб). Адміністративно-територіальний поділ охоплює 19 округів (дистриктів). Державний устрій – парламентська республіка. Глава держави – президент, глава уряду – прем'єр-міністр. Законодавчий орган – однопалатні Національні Збори. Країна є членом ООН (від 1974), МВФ, ВООЗ, Британської Співдружності Націй. Грошова одиниця – така.

Історична довідка

Перші державні утворення на території Б. (колишня Сх. Бенгалія) виникли 7–6 ст. до н. е. Одним із них була держава Ванга (пізніше Банга; звідси назва країни). У 4 ст. до н. е. – 5 ст. н. е. Б. – у складі давньоіндійських імперій. У 6 ст. Б. разом із Західною Бенгалією – єдина феодална бенгальська країна. У 8 – поч. 13 ст. на території Б. існувала єдина Бенгальська держава. У 1-й пол. 13 ст. – поч. 18 ст. територія країни підпорядкована мусульманським династіям, зокрема Великим Моголам. Це зумовило поширення ісламу (до цього тут був індуїзм). У 16 ст. цю територію завоював правитель Могольської імперії Акбар. На поч. 18 ст. тер. Б. стала незалежною. Від 1757 – під владою англ. Ост-Індської компанії (від 1858 – частина Британ. Індії). Від 1947 сх. частина Бенгалії, населена мусульманами, стала провінцією Пакистану – Східний Бенгал, пізніше – Східний Пакистан. У 60-х рр. 19 ст. у Б. почався національно-визвольний рух. Унаслідок репресій пакистанського уряду в Індії опинилися мільйони біженців-бенгальців. Це загострило індо-пакистанські відносини. Після поразки Пакистану у війні з Індією 26 березня 1971 Б. проголошено нар. республікою, однак юридично відокремлення від Пакистану відбулося 16 грудня 1971, коли у столицю

вступили індій. війська й загони бенгальських патріотів. 1972 Б. як суверенну державу визнав СРСР. 15 серпня 1975 відбувся військ. переворот, у результаті якого було вбито президента М. Рахмана. Влада перейшла до тимчасової адміністрації воєнного стану. При ній на правах уряду (Кабінету Міністрів) діяла консультативна рада у складі військ. і цивільних осіб. 1977 президентом обрано З. Рахмана – учасника нац.-визв. боротьби за незалежність Б. (загинув під час військ. заколоту 1981). Протягом майже 10 р. заборонено політ. діяльність. Парламент. вибори відбулися в травні 1986.

Природні ресурси

Корисні копалини: природний газ, уран, кам'яне вугілля, торф, вапняк. Більша частина країни лежить у межах широкої дельти, сформованої річками Ганг і Брахмапутра. Густа мережа річок та іригацій. каналів. Часті неврожаї внаслідок катастрофічних повеней, тропічних циклонів. Відносно підвищена територія (читтагонзькі пагорби) займає менше 1/10 її площі. На кордоні з М'янмою здіймається гора Модок-муал (1003 м) – найвища точка країни. Клімат субекваторіальний, мусонний. Бл. 80 % опадів випадає в сезон мусонів (від травня до серед. жовтня), річна норма опадів – від 1400 мм – на східному кордоні й до 5080 мм – на Північному Сході. Середня температура січня від +12° до +25 °С, квітня (найжаркіший місяць) – від +23° до +34 °С. Ґрунти здебільшого алювіальні, подекуди – червоноземи й жовтоземи, на Півдні – заболочені. Переважають окультурені ландшафти. Природна рослинність представлена вічнозеленими субекваторіальними лісами, мангровими заростями уздовж річок і саваною на височинах. На ліси припадає бл. 1/6 тер. країни. Південному Заході країни заповнили мангрові джунглі Сундарбан. Характерними рослинами є сундари, тис, сал, бетель, кілька видів бамбуку. В джунглях водиться бенгальський тигр, на читтагонських пагорбах – слони й леопарди. В лісах багато макак, гібонів, лемурів; трапляються мангусти, шакали, бенгальські лисиці, болотні крокодили, дикі кабани.

Економічний і культурний розвиток

ВВП (2002) – 175,9 млрд дол. США, на душу населення – 1384 дол. США. Основа економіки – с. госп-во. У Б. – один із найвищих у світі показників розорюваності земель (71 %). Вирощують рис, чай, джут (80 % світ. виробництва), цукрову тростину, тютюн. Розводять велику рогату худобу та буйволів, кіз, овець, птицю. Бл. 85 % населення зайнято в сільському господарстві. Основні галузі промисловості: джутова (Б. – найбільший експортер джуту у світі), текстильна, цукрова, харчова, паперова. Є також металургійні, нафтопереробні, цементні, металообробні заводи. Експортують джутові, шкіряні вироби, чай, морепродукти. Перевезення здійснюються переважно водними шляхами. Основні торгові партнери: США, Японія, Індія, країни Східної Європи. У Б. – 33 заклади вищої освіти (зокрема 21 – приватний), 1700 закладів середньої освіти, 16 мед. і тех. закладів, а також 68 закладів освіти з підготовки вчителів і викладачів. У столиці – Національний музей Б., дві бібліотеки

(центральна публічна та університетська), 700 мечетей, форт Лабад (17 ст.), гробниця Парі-Бібі, у старій частині міста – великі східні базари. У Раджшахі – дослідний музей Варендра (колекції експонатів з історії, антропології й археології), в Параенгалі – мечеть 16 ст., в Нараянґанджі – форт Ідракпур (1660). Література Б. розвивається бенгальською мовою. Складовою частиною є творчість письменників-мусульман, у якій вони широко використовують лексику й образність араб. та персид. поезії, мотиви сюжету, пов'яз. із мусульманською традицією (ця тенденція зародилася у 17 ст.). Найяскравіші представники цього напрямку у 19–20 ст. – Мір Мушарраф Хусейн, Койкобад, Нозрул Іслам, Абдул Кадір. Найвідоміші поети 20 ст. – Гулам Мустафа, Роушан Яздані, Джасімунддін, поетеса і громад. діячка Бегум Суфія Камал. Поезія Шамсура Рахмана, Хасана Хафізура Рахмана має соц. спрямування. Творчість прозаїків позначена впливом Р. Таґора.

Зв'язки з Україною

Б. визнав Україну як незалежну державу 29 грудня 1991. Дипломатичні відносини встановлено 24 лютого 1992 через обмін нотами. Українці у Б. працюють за контрактом і зайняті переважно на різних промислових об'єктах. Товарообіг між обома країнами не перевищує 10 млн дол. США, значна частина припадає на експорт товарів з України. Україна експортує в Б. трансформатори, підйомно-транспортне обладнання, двигуни і трактори; імпортує джут, чай, ліки, паперові та хімічні вироби.

Фотоілюстрації

Рекомендована література

1. Юрківський В. М. Країни світу. К., 1999;
2. Весь світ у цифрах і фактах. К., 2001.

Бібліографічний опис:

Бангладеш, Народна Республіка Бангладеш / О. Є. Семенець // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.]; НАН України, НТШ. – К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2003. – Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-40237>

2001-2025 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).